

Савченко О.В., к.е.н., доцент

Білик І.В.

Хмельницький національний університет

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ТА ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті досліджено тенденції інноваційного розвитку підприємств України та Хмельницької області, визначено проблеми та зазначено можливі заходи щодо посилення інноваційної активності підприємств.

The article examines trends in the development of innovative enterprises of Ukraine and Khmelnytsky region. Defining the problem and identified possible solutions in this field. Based on the specific gravity of innovation - active enterprises in Ukraine in recent years, defined the state of innovation in the country. Characterized innovation - active enterprises of Ukraine and Khmelnytsky region.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційно – активні підприємства, інвестування, інноваційний розвиток.

Вступ. Інноваційна діяльність є однією з основних складових процесу забезпечення успішного функціонування підприємств. Сучасні економічні умови вимагають від підприємств здійснення інтенсивної інноваційної діяльності, ефективної організації досліджень та розробок, нововведень, зниження інноваційних ризиків, стратегічного управління в інноваційній діяльності кожного підприємства, тощо.

Розвиток інноваційної діяльності пов'язаний передусім з пошуком джерел і форм інвестування, які мають забезпечити баланс між інноваційними витратами та фінансовими можливостями. Разом із тим, в Україні спостерігається тенденція до зменшення інвестицій в інноваційну сферу, що дозволяє стверджувати про наявність низки стримуючих факторів.

Україна володіє значним науковим потенціалом, значною кількістю наукових центрів та інститутів, які розробили й продовжують розробляти інноваційні технології світового рівня, що безперечно може слугувати основою для подальшого успішного розвитку даної сфери.

Мета. Дослідження тенденцій інноваційного розвитку підприємств України та Хмельницької області, визначення проблем в цій сфері та можливих шляхів їх вирішення.

Розгляду питань інноваційного розвитку підприємств в сучасних умовах присвячено велику кількість праць науковців. Серед авторів, які проводили дослідження в даній сфері, варто виділити таких: М. Баканов, І. Балабанов, М. Білик, В. Герасимчук, А. Загородній, С. Ілляшенко, Р. Каплан, М. Коробов, О. Кузьмін, О. Мельник, Д. Нортон, І. Олексів, М. Тимошук, А. Шеремет та інших.

Виклад основного матеріалу. Почнемо з дослідження статистичної інформації, оскільки цифри надзвичайно яскраво окреслюють наявну картину.

В Україні поточний стан інноваційної діяльності більшість економістів визначають кризовим і таким, що не відповідає світовому рівню розвитку інноваційних процесів, інноваційний компонент забезпечення економічного розвитку використовується не повністю. Інноваційна активність промислових підприємств наведена на рисунку 1

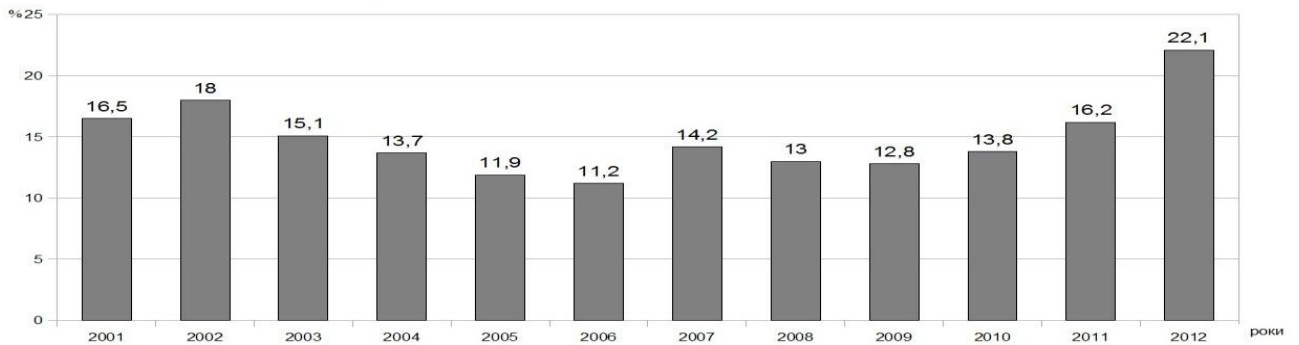

Рисунок 1. Питома вага інноваційно-активних підприємств України протягом 2001-2012 рр. [3]

З даного рисунку видно, що в Україні спостерігається нестабільна ситуація на ринку інноваційно – активних підприємств. Помітне збільшення питомої ваги інноваційно – активних підприємств України протягом останніх 3-ох років. Результати 2012 року показали, що кількість підприємств збільшилась на 27% в порівнянні з 2011 роком, що є позитивним явищем в розвитку інноваційної діяльності України.

У 2012 році питома вага підприємств, що займалися інноваціями становить 17,4 %, загальна сума витрат становить 11480,6 млн.грн. Джерелами фінансування інноваційної діяльності були більшою мірою власні кошти, використовувались також кошти державного бюджету, іноземних інвесторів та інші джерела. Загальна сума витрат за 2012 рік становила 11480,6 млн. грн.

Щодо впровадження інновацій на промислових підприємствах, то питома вага підприємств що впровадили інновації у 2012 році в Україні становить 13,6%, та питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової становить 3,3%.

За межі України у тому ж 2012 році здійснювали реалізацію інноваційної продукції 332 підприємств, частка нової для підприємства в структурі обсягу реалізації інноваційної продукції якої становила 36,9 % від загального обсягу реалізованої інноваційної продукції, у тому числі в країні СНД – 24,7%. Лідерами з експорту нової продукції у 2012 році були підприємства хімічної та нафтохімічної промисловості, далі слідує машинобудування [1].

Слід підкреслити, що машинобудування є однією з найважливіших галузей економіки України, яка може стати потужною сферою застосування наукових досягнень. Кількість інноваційно-активних підприємств машинобудівного комплексу станом на 2012 рік становила 443 (рисунком 2) [3].

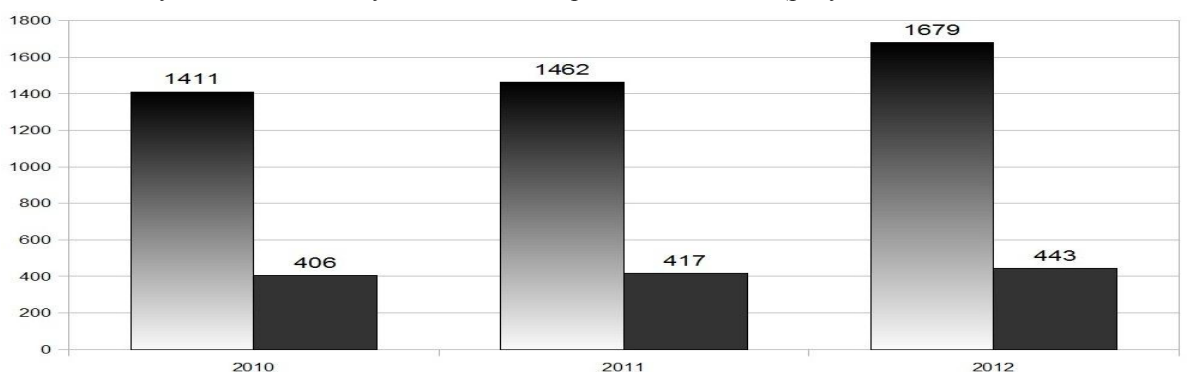

Рисунок 2. Інноваційно-активні підприємства України у сферах промисловості та машинобудування за 2010 – 2012 рік

У 2012р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1758 підприємств, або 17,4% обстежених промислових підприємств (у 2011р. – 1679 підприємств, або 16,2%).

Щодо Хмельницької області то кількість інноваційно активних підприємств становила 78 одиниць, частка інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств

становила 22,5%, обсяг реалізованої інноваційної продукції – 360,5 млн.грн., частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції становила 2,3 %.

Однак, навіть така тенденція та наявна активність є надто низькою для ефективних великомасштабних результатів. В зв'язку з цим зараз гостро стоїть питання про своєчасність реалізації інноваційних можливостей, впровадження стратегічних планів, проектів, програм.

Розглянемо інноваційність підприємств міста Хмельницького (рисунок 3).

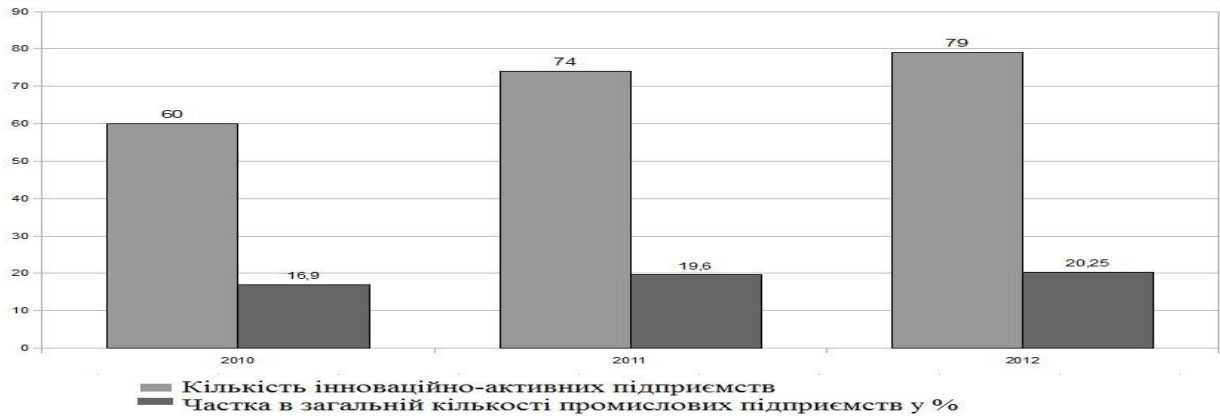

Рисунок 3. Інноваційно-активні підприємства промисловості і їх частка в загальній кількості підприємств м. Хмельницького за 2010 – 2012 р. [6].

Як бачимо, відсоток інноваційно-активних промислових підприємств Хмельниччини зростає, але темп нарощування становить 5-6%.

Щодо впровадження інновацій на промислових підприємствах Хмельницької області, по даних на 2011 рік, спостерігається така ситуація: питома вага підприємств, що впроваджували інновації становить 20,9. Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової становить 2,1%.

На перший погляд здається, що ситуація не є критично, однак якщо розібратись більш детально, то можна сміливо стверджувати, що інноваційною продукцію все у нас вважають не абсолютно новою, а скоріше новою для ринку, країни, підприємства. Крім того, частка інноваційних підприємств досі є надзвичайно низькою в порівнянні із країнами Європи та США.

Так, в Україні, на відміну від промислово розвинених країн, досі не створена національна інноваційна система. Інноваційні процеси не мають достатніх масштабів і через це не є вагомим чинником зростання ВВП. Досягнення належного рівня конкурентоспроможності економіки неможливе без інноваційної діяльності підприємств, тому необхідним є якнайшвидше вжиття заходів для її активізації [2].

Отже, в загальному вигляді стан інноваційної діяльності в Україні характеризується:

- а) малими обсягами реалізованої інноваційної продукції;
- б) низьким рівнем інноваційної активності промислових підприємств;
- в) низьким рівнем підприємницької активності в інноваційній сфері малого та середнього бізнесу, який є найбільш масовою, динамічною та гнучкою формою організації підприємств, рушієм економічного зростання в найбільш економічно розвинутих країнах світу;
- г) низькою сприйнятливістю підприємницького сектору до інновацій та гострою нестачею інвестиційних ресурсів, відсутністю державних гарантій інвестицій;
- е) нестачею кваліфікованих спеціалістів, які б забезпечували процес освоєння і виробництво нової продукції, тощо [4].

Одним із шляхів вирішення існуючих проблем є посилення регулювання інноваційної діяльності в Україні з боку держави. Лише за умови технологічного переоснащення і розвитку наукоємних галузей виробництва Україна зможе забезпечити бездефіцитний бюджет, досягти стабільних темпів економічного зростання та стати повноправним членом Європейського співтовариства.

Щодо інноваційної сфери в Україні поставлено завдання щодо активізації інноваційних процесів, повноцінного використання потенціалу науки в процесі технологічної модернізації економіки, тощо. Індикаторами досягнення мети в період 2010-2013 рр. визначено збільшення частки інноваційно-активних промислових підприємств з 13,6 % до 22,1 %, підвищення наукоємності ВВП з 0,95 % до 1,5 % [5].

Щодо Хмельницького регіону, то першочерговими заходами по нейтралізації негативних чинників та забезпечення високого рівня інноваційного розвитку є:

- а) створення регіональної інноваційної мережі, створення конкуренції інновацій;
- б) створення умов для збереження, розвитку і використання науково-технічного та інноваційного потенціалу шляхом активізації взаємодії науки, освіти та виробництва у сфері інноваційної діяльності;
- в) формування інноваційної інфраструктури, що надасть змогу створити, зокрема у вищих навчальних закладах, цілісну систему інфраструктурного забезпечення інноваційної діяльності;
- г) підтримка економіки області за рахунок підвищення рівня знань та кваліфікації спеціалістів;
- д) надання допомоги підприємствам при розробці та впровадженні у виробництво інноваційних проектів, технічна допомога при створенні кластера;
- е) покращення структури підгалузей економіки за рахунок інноваційних розробок.

Перераховані заходи є надзвичайно важливими, оскільки вплив інноваційного чинника на промислове виробництво сьогодні є радикальним і комплексним.

Висновок. Підсумовуючи вищевикладене, варто зауважити, що інноваційна діяльність в Україні та Хмельницькій області хоча і характеризується деякими позитивними абсолютними показниками, проте розвивається досить повільними темпами. Досі в країні практично не створено сприятливих умов для її здійснення. В той же час, підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємств дасть змогу перейти до створення і використання технологій, продукції більш високого рівня та економічного зростання, яке сьогодні вкрай необхідне Україні.

Література

1. Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uitei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=480
2. Інновації в Україні: Європейський досвід та рекомендації для України. – Том 3. – Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів. – К.: Фенікс, 2011. – 76 с. – проект ЄС „Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні”.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/654/>
5. Програма економічних реформ 2010 – 2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf
6. Програма соціально-економічного розвитку Хмельницької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.adm.km.ua/doc/prog2012.pdf>